

Handleiding Kwaliteitstoezicht bij HBO5-opleidingen

A. Algemene inleiding

Deze handleiding beschrijft de manier waarop de Commissie Hoger Onderwijs het kwaliteitstoezicht op de HBO5-opleidingen uitoefent. Gezien alle HBO5-opleidingen onder het kwaliteitstoezicht van de Commissie Hoger Onderwijs vallen werd in de handleiding een methodologie uitgewerkt die voldoende informatie genereert om het kwaliteitstoezicht per opleiding effectief uit te oefenen en tevens rekening houdt met een aanvaardbare werklast voor zowel de HBO5-samenwerkingsverbanden als de Commissie Hoger Onderwijs.

Artikel 161/1 van het decreet van 30 april 2009 betreffende het secundair na secundair onderwijs en het hoger beroepsonderwijs bepaalt dat tot aan de omvorming van deze opleidingen, de Commissie Hoger Onderwijs deze taak uitoefent.

De handleiding is bedoeld voor de betrokken onderwijsinstellingen en de leden van de Commissie Hoger Onderwijs.

B. Uitgangspunten

De Commissie Hoger Onderwijs oefent het kwaliteitstoezicht op de HBO5-opleidingen uit op basis van een zelfevaluatie rapport opgemaakt door de betrokken onderwijsinstellingen in het kader van een samenwerkingsverband.

De Commissie Hoger Onderwijs heeft voor een manier van werken geopteerd die de onderwijsinstellingen kan ondersteunen en die resulteert in feedback die de onderwijsinstellingen helpt bij de geplande omvormingen van hun opleidingen. Op deze manier kan deze evaluatie ook voor de geëvalueerde onderwijsinstellingen een meerwaarde betekenen. Het toepassen van de handleiding zal bijgevolg zorgen voor een verbeteringsgerichte dynamiek binnen de opleidingen, de onderwijsinstellingen en de samenwerkingsverbanden.

C. Procedure

Decretaal is bepaald dat de onderwijsinstellingen een zelfevaluatie rapport opstellen over de HBO5-opleidingen waarvoor ze onderwijsbevoegdheid hebben. Het zelfevaluatie rapport omvat een kritische reflectie op vier onderwerpen, deze worden beschreven onder punt E. "Inhoud van het zelfevaluatie rapport".

De Commissie Hoger Onderwijs onderzoekt de ingediende zelfevaluatie rapporten. Slechts bij grote onduidelijkheden gaan de leden op plaatsbezoek. De Commissie Hoger Onderwijs kan ook vertegenwoordigers van de onderwijsinstelling uitnodigen om bijkomende vragen te stellen en kan ook aanvullende informatie en cijfers opvragen bij het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs en Studietoelagen (AHOVOS) en bij het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi).

Elk zelfevaluatie rapport wordt door minimum 2 leden van de Commissie Hoger Onderwijs gelezen. Elke beoordelaar geeft een oordeel per onderwerp en aan de opleidingen in hun geheel.

Indien deze eindoordelen uiteenlopend zijn, wordt een bijkomend oordeel van een ander lid van de Commissie Hoger Onderwijs gevraagd.

Vervolgens legt de Commissie Hoger Onderwijs als geheel de oordelen vast. De Commissie Hoger Onderwijs neemt in consensus een beslissing. Indien de consensus niet wordt bereikt, kan de Commissie Hoger Onderwijs enkel een geldige beslissing nemen bij meerderheid van stemmen. Bij een staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

Naast het geven van oordelen wordt van de Commissie Hoger Onderwijs verwacht dat zij constructieve aanbevelingen doet om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering. De Commissie Hoger Onderwijs dient daarbij rekening te houden met de context van de onderwijsinstelling en de haalbaarheid van de aanbevelingen. Aanbevelingen worden zo concreet mogelijk geformuleerd.

Nadat alle commissieleden hebben ingestemd met de inhoud van het rapport stelt de commissie het rapport vast. Dit rapport wordt bezorgd aan de onderwijsinstelling. Het bestuur van de onderwijsinstelling krijgt de mogelijkheid om op het ontwerp rapport te reageren voor wat inhoud en eventuele feitelijke onjuistheden betreft.

Indien de Commissie Hoger Onderwijs bepaalde opmerkingen van de onderwijsinstelling niet volgt, motiveert zij dit in een schrijven aan de onderwijsinstelling. Indien een onderwijsinstelling niet tevreden is over de wijze waarop de commissie met de bemerkingen heeft rekening gehouden, en indien de onderwijsinstelling het noodzakelijk acht, kan er een reactie – in te sturen binnen de 10 dagen - van de onderwijsinstelling als bijlage bij het eindrapport worden opgenomen.

Het rapport wordt definitief vastgesteld en gepubliceerd.

Als de Commissie Hoger Onderwijs in haar definitieve rapport een negatief oordeel velt over één of meer van de vier elementen, is de onderwijsinstelling verplicht om een verbeterplan voor te leggen, dat na advies van de Commissie Hoger Onderwijs aan de Vlaamse Regering wordt bezorgd.

Het definitieve rapport van de Commissie Hoger Onderwijs en het verbeterplan maken deel uit van het dossier Toets Nieuwe Opleiding dat vanuit het samenwerkingsverband wordt ingediend bij de omvorming van de opleiding.

D. Timing

De centra voor volwassenenonderwijs en de scholen voor voltijds secundair onderwijs met een aanbod van HBO5-opleidingen binnen een samenwerkingsverband dienen één zelfevaluatie-rapport per onderwijsinstelling in bij de Commissie Hoger Onderwijs ten laatste op 15 mei 2016.

De Commissie onderzoekt dit zelfevaluatie-rapport en stelt een ontwerprapport op tegen 1 september 2016. Ze bezorgt haar ontwerp van de beslissing met de bijhorende omstandige motivering aan het instellingsbestuur. Het instellingsbestuur wordt in staat gesteld om bezwaren en opmerkingen te formuleren tot 23 september. Indien de onderwijsinstelling bezwaren of opmerkingen maakt, licht de commissie in het rapport toe hoe zij is omgegaan met de bemerkingen van de onderwijsinstelling. De commissie is autonoom in haar beslissing om al dan niet rekening te houden met de bemerkingen van de onderwijsinstellingen. Feitelijke onjuistheden worden sowieso aangepast.

Het rapport wordt definitief vastgesteld uiterlijk op 15 oktober 2016.

Indien de Commissie Hoger Onderwijs in haar definitieve rapport een negatief oordeel velt over één of meer van de onderwerpen, is de onderwijsinstelling verplicht om uiterlijk op 15 december 2016 een verbeterplan aan de Vlaamse Regering voor te leggen.

E. Inhoud van het zelfevaluatie-rapport

Het zelfevaluatie-rapport wordt geacht het resultaat te zijn van een gezamenlijk en gestructureerd overleg en dient een kritische, analytische en toekomstgerichte reflectie te bieden op het HBO5-aanbod van de onderwijsinstelling.

Het zelfevaluatie-rapport is een op zichzelf staand document dat zelfstandig kan worden gelezen. Het volgt de volgorde van de decretaal vastgelegde onderwerpen en bevat een algemene conclusie. Het vermeldt ook de verbeteracties die desgevallend werden ondernomen. De omvang van het zelfevaluatie-rapport bedraagt maximaal 15.000 woorden.

In het zelfevaluatie-rapport wordt minimaal een toelichting en kritische reflectie gegeven van:

1° de onderwijsinhoud: de competenties die in de opleiding behaald worden en de relatie tussen de competenties en de inhoud van het opleidingsprogramma;

2° a het onderwijsproces: de gebruikte onderwijs- en leervormen (met aandacht voor de manier waarop deze bijdragen tot de realisatie van de beoogde competenties), de instroom en doorstroom van de cursisten, de studiebegeleiding, de toetsing en examinering en het rendement.

b. de reden waarom precies die onderwijs- en leervormen worden gekozen om de leerinhouden over te brengen, waarom die toets/examenvormen het meest geschikt zijn om de specifieke leerinhouden te toetsen/examineren

c. voeg de link toe naar het examenreglement

3° de uitkomst van het onderwijs: maatschappelijke relevantie van de bereikte kwalificaties, de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt en eventueel de doorstroming naar vervolgopleidingen;

4° Kwaliteit en kwantiteit van het personeel verbonden aan de opleiding, de materiële voorzieningen en de interne kwaliteitszorg, met name:

- wat is de vakinhoudelijke, onderwijskundige, didactische, technische, ... deskundigheid van het personeel in relatie tot het programma en de beoogde competenties;
- geef een schematische voorstelling van de omvang van het personeelsbestand, in verhouding tot de cursistenaantallen, en in relatie tot het programma en de beoogde competenties;
- wat zijn de opleidingsspecifieke materiële voorzieningen (bibliotheek, labo's, studieruimten, ...) in relatie tot het programma en de beoogde competenties;
- wat zijn het beleid en de gangbare procedures inzake interne kwaliteitszorg? Welke recent uitgevoerde verbeteracties werden doorgevoerd? Op welke wijze zal aan het eindrapport van de commissie gevolg worden gegeven?
- wat zijn de mogelijkheden tot bijscholing van het personeel?

Bij elk onderwerp worden zowel de sterke als de zwakke punten van de HBO5-opleidingen besproken. De bespreking mag zich niet beperken tot een opsomming van feiten maar omvat een kritische analyse van het verleden en het heden. Daarnaast moet het zelfevaluatie-rapport ook een duidelijk zicht geven op de ambities die de onderwijsinstelling met haar HBO5-opleidingen heeft. Hoe denkt de onderwijsinstelling eventuele knelpunten aan te pakken en hoe wil zij zichzelf in de toekomst blijven ontwikkelen?

F. Oordelen

De Commissie Hoger Onderwijs legt haar bevindingen neer in een openbaar rapport. Per onderwerp wordt een oordeel gegeven, dat gemotiveerd wordt door een weging van de positieve en kritische elementen uit de bevindingen en vaststellingen van de Commissie Hoger Onderwijs. Voor de vier onderwerpen worden de feitelijk onderbouwde bevindingen van de Commissie Hoger Onderwijs opgenomen. Waar mogelijk worden aansprekende en representatieve voorbeelden opgenomen, alsook verbeteruggesties. Verder bevat het rapport een algemene conclusie en aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, met een gewogen en gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleidingen.

De Commissie Hoger Onderwijs geeft per onderwerp en als eindoordeel een score op een vierpuntenschaal. Hiervoor beschouwt zij als basiskwaliteit *dat de opleidingen voldoen aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een HBO5-opleiding*.

Een oordeel “voldoende”, “goed”, “excellent” of “onvoldoende” voor een onderwerp sluit aan bij de hierna volgende voorwaarden:

Voldoende

De opleidingen voldoen aan de basiskwaliteit want zij vertonen een acceptabel niveau voor het onderwerp.

Goed

De opleidingen overstijgen systematisch de basiskwaliteit voor het onderwerp.

Excellent

De opleidingen steken ver uit boven de basiskwaliteit voor het onderwerp en gelden hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.

Onvoldoende

De basiskwaliteit is onvoldoende aanwezig.

Voor het eindoordeel gelden onderstaande regels:

Voldoende

Het eindoordeel over de opleidingen is ‘voldoende’ indien de opleidingen voor alle onderwerpen voldoen.

Goed

Het eindoordeel over de opleidingen is ‘goed’ indien daarenboven ten minste twee onderwerpen als ‘goed’ worden beoordeeld.

Excellent

Het eindoordeel over de opleidingen is ‘excellent’ indien daarenboven ten minste twee onderwerpen als ‘excellent’ worden beoordeeld.

Onvoldoende

Het eindoordeel over de opleidingen is ‘onvoldoende’ indien minimum één onderwerp als ‘onvoldoende’ wordt beoordeeld.